

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра менеджменту, публічного управління та персоналу

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**на тему: ВЗАЄМОДІЯ ОРГАНУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ З
ГРОМАДСЬКИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ В ПИТАННЯХ СОЦІАЛЬНОГО
РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ**

Виконав:
ст. гр. ПУАМ-21
Дзудзило Володимир

Науковий керівник:
К.е.н., доцент
Чикало І.В.

Тернопіль – 2024

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ З ГРОМАДСЬКИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ В ПИТАННЯХ СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

1.1.Зміст та типологізація форм взаємодії органу місцевого самоврядування з громадськими організаціями в питаннях соціального розвитку територіальної громади

1.2.Нормативно-правові засади взаємодії органу місцевого самоврядування з громадськими організаціями в питаннях соціального розвитку територіальної громади

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ З ГРОМАДСЬКИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ В ПИТАННЯХ СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

2.1. Організаційне забезпечення взаємодії органу місцевого самоврядування з громадськими організаціями в питаннях соціального розвитку територіальної громади

2.2. Аналіз стейкхолдерської взаємодії при формуванні політики у сфері освіти

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ З ГРОМАДСЬКИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ В ПИТАННЯХ СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

3.1. Розвиток соціального партнерства як форми взаємодії ОМС і громадянського суспільства в питаннях соціального розвитку територіальної громади

3.2. Використання технологій краундфандингу у процесі взаємодії КУТОР у процесі взаємодії із іншими стейкхолдерами у сфері освіти

ВСТУП

Актуальність теми. Ефективна взаємодія між органами місцевого самоврядування та громадськими організаціями є важливою умовою для соціального розвитку громад. Така співпраця дозволяє ефективно використовувати ресурси, залучати активних громадян, приймати якісні рішення та зміцнювати громадянське суспільство на краще. Партнерські відносини між владою та громадськими організаціями сприяють створенню сильних і самодостатніх територіальних громад, орієнтованих на сталий розвиток.

Аналіз останніх досліджень та наукових праць. Взаємодії логіку місцевого самоврядування з громадськими організаціями вивчали О. Гайденко, Н.Дніпренко, В. Е. Камишникова, І. Панурина, І. Хан та ін.

Метою кваліфікаційної роботи є узагальнення теоретичних положень та вироблення практичних рекомендацій щодо взаємодії органу місцевого самоврядування з громадськими організаціями в питаннях соціального розвитку територіальної громади.

Досягнення поставленої мети потребує реалізації таких завдань як:

- вивчити зміст та типологізацію форм взаємодії органу місцевого самоврядування з громадськими організаціями в питаннях соціального розвитку територіальної громади;
- проаналізувати нормативно-правові засади взаємодії органу місцевого самоврядування з громадськими організаціями в питаннях соціального розвитку територіальної громади;
- проаналізувати організаційне забезпечення взаємодії органу місцевого самоврядування з громадськими організаціями в питаннях соціального розвитку територіальної громади;
- провести аналіз стейкхолдерської взаємодії при формуванні політики у сфері освіти;

- розробити рекомендації щодо розвитку соціального партнерства як форми взаємодії ОМС і громадянського суспільства в питаннях соціального розвитку територіальної громади;

- запропонувати шляхи використання технологій краундфандингу у процесі взаємодії КУТОР у процесі взаємодії із іншими стейкхолдерами у сфері освіти

Об'єктом дослідження виступає процес взаємодії органу місцевого самоврядування з громадськими організаціями в питаннях соціального розвитку територіальної громади.

Предметом дослідження є форми взаємодії органу місцевого самоврядування з громадськими організаціями в питаннях соціального розвитку територіальної громади;

Методи дослідження. У ході написання кваліфікаційної роботи використано різні методи наукових досліджень, а саме: синтезу, системного аналізу, методи графічної подачі інформації, методи індукції та дедукції, порівняння, аналізу.

- **Наукова новизна дослідження** полягає у тому, що у роботі набули подальшого розвитку теоретичні положення щодо взаємодії органу місцевого самоврядування з громадськими організаціями в питаннях соціального розвитку територіальної громади;

- **Практична значущість** результатів проведеного дослідження полягає у формуванні практичних рекомендацій з питань взаємодії органу місцевого самоврядування з громадськими організаціями в питаннях соціального розвитку територіальної громади, які можуть бути впроваджені у практичну діяльність КУТОР.

Апробація. Результати дослідження презентовано під час роботи наукових конференцій, за результатами роботи яких опубліковано тези доповідей [21;22],

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ З ГРОМАДСЬКИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ В ПИТАННЯХ СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

1.1.Зміст та типологізація форм взаємодії органу місцевого самоврядування з громадськими організаціями в питаннях соціального розвитку територіальної громади

Використання ефективних форм взаємодії з інститутами громадянського суспільства є важливим чинником забезпечення результативного функціонування публічної влади в сучасних умовах. Така взаємодія одночасно виконує дві ключові ролі: вона є частиною діяльності органів публічної влади, спрямованою на моніторинг реакцій громадськості на публічну політику, і слугує механізмом залучення громадян до процесу ухвалення управлінських рішень.

Така взаємодія дозволяє органам місцевого самоврядування отримувати важливу інформацію про сприйняття та оцінку їхньої політики громадянами й громадськими організаціями, та при потребі коригувати її. Співпраця між органами місцевого самоврядування та громадськими організаціями є ключовим елементом сталого соціального розвитку територіальних громад. В умовах децентралізації, коли роль громадського сектору суттєво зростає така взаємодія стає передумовою забезпечення ефективного управління на місцевому рівні.

Сьогодні прозорість, відкритість і активна участь громадськості стають ключовими елементами сучасного управління, сприяючи зростанню довіри до влади та підвищенню її легітимності. Інститути громадянського суспільства, такі як неприбуткові організації, громадські об'єднання та інші громадські ініціативи, відіграють значущу роль у захисті інтересів громади, участі в розробці реформ і контролі за їх реалізацією. Впровадження механізмів для

ефективного обміну інформацією, відкритого діалогу та залучення громадян до процесу прийняття рішень здатне значно покращити якість управління та забезпечити сталий розвиток суспільства. Особливо важливим є організація дієвої взаємодії у соціальній сфері.

Вивчення теорії та практики публічного управління дозволяє розглядати питання взаємодії органу місцевого самоврядування із громадськими організаціями в питаннях соціального розвитку територіальної громади у таких вимірах, як:

- по-перше, інтеграція громадського сектору в управлінські процеси. Громадські організації, як носії інноваційних ідей і експертного досвіду, працюють із різними соціальними групами, що сприяє врахуванню їхніх потреб та пріоритетів;

- по-друге, соціальна спрямованість розвитку. Основним завданням місцевого самоврядування є покращення життя громади. Громадські організації, що займаються освітою, охороною здоров'я, соціальним захистом і культурою, стають природними партнерами у реалізації цих завдань;

- по-третє, зміцнення громадянського суспільства. Співпраця із громадськими організаціями активізує громадянську участь, сприяє довірі до влади та формуванню культури залучення населення до вирішення місцевих проблем;

- по-четверте, ефективне використання ресурсів. Спільні проекти влади та громадського сектору дозволяють оптимально розподілити ресурси, залучати додаткові фінансування, волонтерів та технічну допомогу;

- по-п'яте, підвищення якості рішень. Інформація та експертиза, надані громадськими організаціями, допомагають органам самоврядування приймати більш обґрунтовані управлінські рішення.

В рамках вивчення окресленої проблематики важливо розуміти сутність категорій, які розкривають її зміст. Серед них виокремимо наступні: «взаємодія», «громадська організація», «громадянське суспільство», «форми взаємодії», «соціальний розвиток територіальної громади».

Так, поняття «взаємодія» трактується фахівцями як “процес взаємного впливу елементів один на одного, найбільш загальна, універсальна форма руху і розвитку, в результаті якої відбувається взаємовплив та взаємообумовленість окремих соціальних явищ, унаслідок чого вони змінюються, доповнюють один одного і формують єдину цілісну соціальну систему, що здійснюється з метою об’єднання зусиль суб’єктів управління в напрямі задоволення соціальних потреб, зумовлених суспільно необхідними цілями, де особлива роль належить державній владі і громадянському суспільству» [14].

Виходячи з вищевикладеного, можна зробити висновок, що взаємодія органів місцевого самоврядування (ОМС) із громадськими організаціями повинна базуватися на принципі формування цілей публічного управління в соціальній сфері, які ініціюються "знизу" – від громадянського суспільства. Це відповідає демократичному підходу, де саме громадськість виступає «реальним і актуальним джерелом формування цілей державного управління» [14]. Таким чином, саме потреби й пріоритети громадянського суспільства виступатимуть тригером розвитку публічного управління.

Відправним пунктом у цьому процесі можна розглядати активну участь громадянського суспільства у прийнятті рішень, що забезпечує представлення й врахування інтересів різних соціальних груп. Водночас співпраця місцевого самоврядування і громадськості включає механізми прозорості, моніторингу й контролю за діяльністю органів влади. Така взаємодія дозволяє не тільки виявляти актуальні проблеми, але й слугувати ОМС про реальні потреби громади. Крім того, це сприяє розв'язанню конфліктів і створенню сприятливих умов для конструктивного діалогу.

Принципи, підходи й форми співпраці між владою та громадськими організаціями розвиваються паралельно із становленням громадянського суспільства. Особливо важливу роль у цьому процесі відіграє децентралізація, яка полягає у передачі частини функцій і повноважень від центрального до місцевого рівня. У цих умовах громадські організації виступають активними

суб'єктами, здатними співпрацювати з владою та впливати на формування політичних рішень.

Децентралізація створює умови для підвищення громадської активності та залучення населення до управління справами на місцевому рівні. Взаємодія громадянського суспільства і влади перетворюється на двосторонній діалог: громадяни висловлюють свої потреби та пропозиції, а влада реагує на них. Це сприяє формуванню партнерських відносин між громадянами й органами влади, а також підвищенню відповідальності громади за суспільно-політичні процеси.

Зазначені трансформації у співпраці органів влади та громадянського суспільства можна відобразити схематично наступним чином (рис. 1.1).

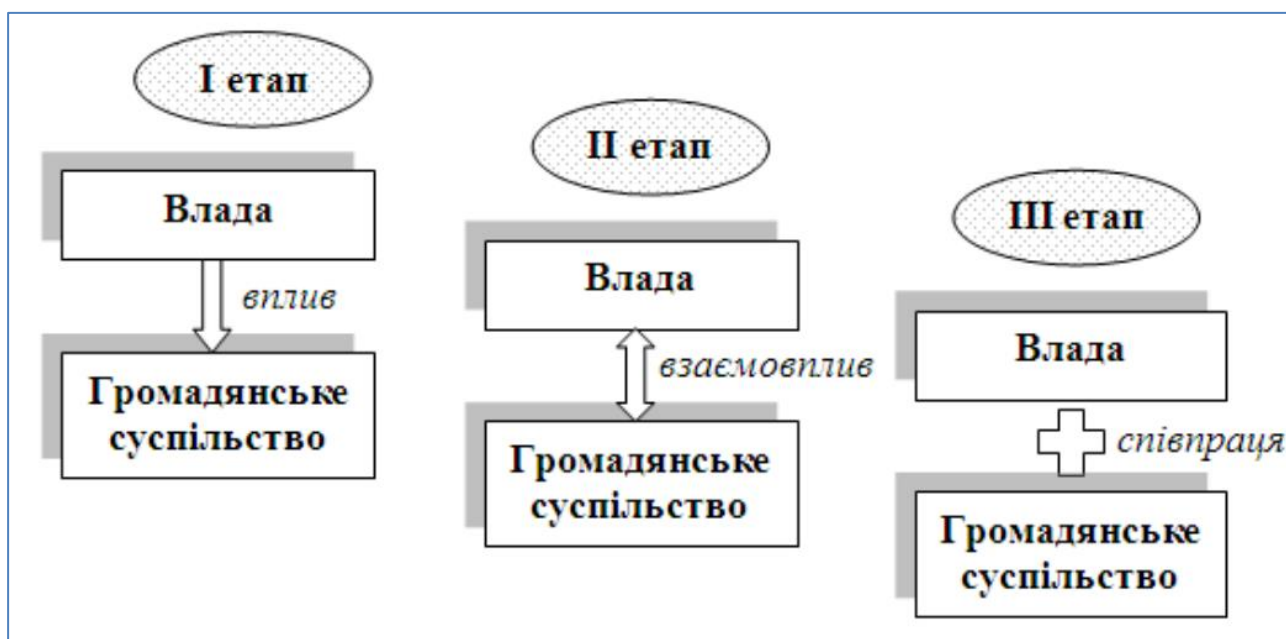

Рис. 1.1. Зміна концепції взаємовідносин між органами публічного управління та інститутами громадянського суспільства в умовах децентралізації

Примітка. Наведено за [11].

Важливо зауважити, що в умовах децентралізації інститути громадянського суспільства відіграють важливу роль як активні учасники суспільних процесів, беручи участь у вирішенні питань місцевого значення. Громадянське суспільство розглядається як «сукупність недержавних організацій, створених для реалізації прав та інтересів громадян» [38].

Особливе місце серед цих інститутів займають громадські організації, які чинне законодавство визначає як «громадські об'єднання, засновниками та членами (учасниками) яких є фізичні особи, метою діяльності яких є забезпечення й захист прав і свобод їхніх членів, а також задоволення суспільних інтересів як учасників організації, так і окремих соціальних груп. Їх діяльність базується на принципах добровільності, самоврядування, свободи вибору території діяльності, рівності перед законом, відсутності майнової вигоди для членів, прозорості, відкритості та публічності» [38].

Громадські організації виконують різні функції і класифікуються на такі типи, як благодійні організації, професійні об'єднання, організації роботодавців, профспілки тощо [39].

Формування механізмів співпраці між органами влади та громадськими організаціями є складним завданням, яке вимагає детального аналізу специфіки взаємодії та потенційних проблемних аспектів, які можуть призводити до конфліктів. Для досягнення ефективної співпраці на взаємовигідних умовах необхідно створити дієві механізми, що забезпечать врахування інтересів і потреб усіх сторін.

Найбільш поширеними формами співпраці органів місцевого самоврядування з громадськими організаціями у сфері публічного управління на сьогодні є інформування, консультації, активна участь громадськості у створенні та реалізації державної політики, а також партнерство (рис. 1.1).

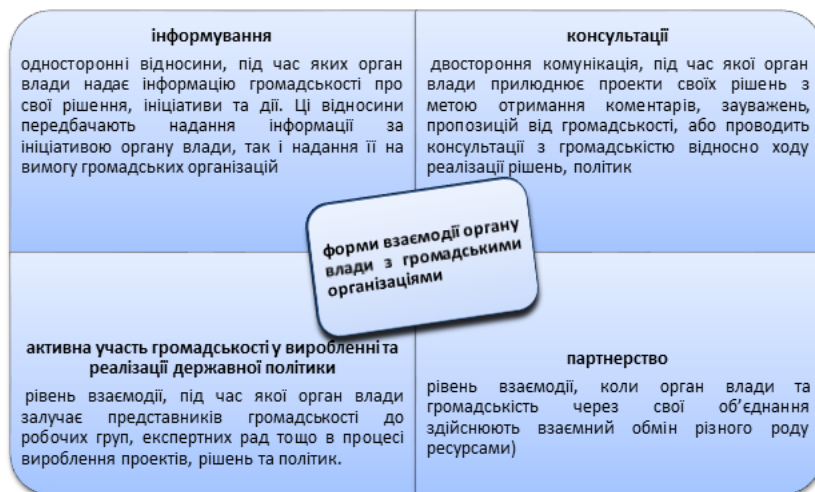

Рис.1.2. Форми взаємодії

органів влади з громадськими організаціями

Примітка. Наведено за [6;18].

Так, односторонньою формою комунікації є інформування, що передбачає передачу інформації ОМС громадським організаціям. Це включає «публікацію рішень, ініціатив, офіційних заяв, прес-релізів, інформаційних бюлетенів, а також розміщення даних на офіційних вебсайтах та інших інформаційних ресурсах. Інформування спрямоване на ознайомлення громадськості з ключовими рішеннями, подіями чи процесами, а також надання відповідей на запити щодо публічної інформації» [12].

Двостороннім процесом обміну інформацією між ОМС та громадськістю є консультації, які дозволяють громадським організаціям брати участь в обговоренні та формуванні публічних рішень. Ця форма взаємодії передбачає «отримання коментарів, зауважень та пропозицій щодо проектів рішень через публічні обговорення, слухання, анкетування або інші методи збору думок. Консультації можуть проводитися як на етапі розробки, так і реалізації певних рішень, забезпечуючи залучення громадськості до двосторонньої комунікації» [17].

Активна участь громадськості передбачає безпосередню співпрацю між органами влади та представниками громадських організацій у процесі вироблення та реалізації державної політики. Така взаємодія може реалізовуватися через створення робочих груп, експертних рад, асоціацій або інших об'єднань, де представники громадськості працюють разом із владою над розробкою нормативно-правових актів чи реалізацією конкретних проектів.

Найбільш інтегрованою формою взаємодії, при якій органи влади та громадські організації активно співпрацюють для досягнення спільних цілей є партнерство. У рамках партнерства всі сторони обмінюються ресурсами, інформацією, експертними знаннями та зусиллями для досягнення максимального результату.

Застосування будь якої із перелічених форм у практиці взаємодії ОМС та громадських організацій потребує належного планування, організації безпосередньої комунікації та аналізу її результатів

Окрім вказаного, і можуть використовуватись і такі форми взаємодії, як: громадські слухання, соціальне замовлення, делегування та контроль.

Специфіка форм та методів взаємодії ОМС і громадських організацій залежить від сфери їх розвитку. Оскільки інститути громадянського суспільства діють у таких сферах, як економіка, політика, соціальні питання та екологія, їхні завдання та цілі різняться, а взаємодія в кожному конкретному випадку має свої особливості. З огляду на об'єкт дослідження розглянемо питання «соціального розвитку територіальної громади».

Так, соціальний розвиток територіальної громади можна розглядати як «процес покращення життєвих умов та забезпечення соціального добробуту для її мешканців. Він включає в себе комплекс заходів, спрямованих на розвиток інфраструктури, освіти, охорони здоров'я, культури, соціальних послуг, а також на створення умов для зменшення соціальних нерівностей і покращення взаємодії між громадянами.» [13]. Важливе значення для забезпечення соціального розвитку громади відіграє залучення мешканців громади до процесів прийняття рішень та забезпечення активної участі у розвитку місцевих ініціатив. Водночас, важливо зазначити, що основними типами взаємодії ОМС та громадських організацій можуть бути такі як: внутрішня взаємодія, зовнішня взаємодія, консенсус, контроль, конкуренція (табл.1.1).

Таблиця 1.1

Типологізація взаємодії ОМС та громадських організацій

Тип взаємодії влади та ІГС	Зміст взаємодії влади на ІТГ
внутрішня	полягає у взаємовідносинах органів публічної влади зі своєю складовою – політичними партіями;
зовнішня	діалог органів державної (публічної) влади всіх рівнів з інститутами громадянського суспільства;
консенсус	соціальне партнерство влади та інститутів громадянського суспільства
конфлікт	акції прямої дії, спрямовані на соціальний протест;
контроль	громадський контроль та моніторинг діяльності органів державної влади; публічний (державний) контроль за діяльністю політичних партій та інших ІГС;
конкуренція	конкуренція між владою та опозиційними інститутами громадянського суспільства, конкуренція політичних партій.

Примітка. Побудовано на основі [3; 6].

У процесі взаємодії громадські організації можуть використовувати інструменти, такі як: «особисті зустрічі, ведення діалогу та проведення акцій прямої дії. Зі свого боку, органи публічної влади можуть здійснювати взаємодію через проектну діяльність, парламентаризм та консультації з громадськістю. Суб'єкти взаємодії мають можливість спільно ініціювати громадську експертизу та впроваджувати соціальні проекти» [22].

Зазначимо, що взаємодія ОМС з громадськими організаціями дозволяє залучити різні групи населення, включаючи вразливі категорії, до соціального розвитку громади, забезпечуючи при цьому інклюзивний підхід.

Іншим практичним проявом такої взаємодії є те, що спільна робота з громадським сектором підвищує ефективність програм, орієнтованих на вирішення актуальних проблем. Водночас, забезпечується і формування спільної відповідальності. Партнерство між владою та громадськими організаціями сприяє розвитку відповідального підходу до вирішення питань соціального значення.

Проте, можна виокремити і певні виклики щодо взаємодії ОМС і громадських організацій в питаннях соціального розвитку, як:

- по-перше, недосконалість механізмів взаємодії, часто відсутні чітко визначені процедури для налагодження партнерських відносин між владою та громадськими організаціями;
- по-друге, обмежене фінансування, оскільки громадські організації потребують додаткових ресурсів для реалізації соціально важливих проєктів;
- по-третє, низька активність громадянського суспільства. У деяких громадах спостерігається недостатній рівень залучення населення до діяльності громадського сектору, що ускладнює реалізацію спільних ініціатив.

Таким чином, ефективна взаємодія між органами місцевого самоврядування та громадськими організаціями є важливою умовою для соціального розвитку громад.

1.2. Нормативно-правові засади взаємодії органу місцевого самоврядування з громадськими організаціями в питаннях соціального розвитку територіальної громади

Різні аспекти взаємодії ОМС з громадськими організаціями регламентуються нормами різних нормативно-правових актів.

Основоположним документом є Конституції України, в якій закріплено право громадян «брати участь в управлінні державними справами, всеукраїнському та місцевих референдумах, вільно обирати й бути обраними до органів державної влади та органів місцевого самоврядування» [20].

Серед законодавчих актів, що регламентують питання взаємодії ОМС з громадськими організаціями щодо соціального розвитку громади варто виокремити: Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики, що окреслює основні напрямки державної політики, зокрема підтримку розвитку громадянського суспільства» [42], Закон «Про місцеве самоврядування в Україні» [49], Закон України «Про громадські об'єднання, що регламентує взаємодію органів влади з громадськістю на місцевому рівні» [38], «Про благодійну діяльність та благодійні організації» [37], «Про органи самоорганізації населення» [51] тощо.

Також важливо звернути увагу, що питання взаємодії органів влади та громадських організацій розглядаються у «Національній стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021-2026 роки» [50]. Цей документ визначає чотири основні напрямки взаємодії:

- «створення сприятливих умов для формування та інституційного розвитку організацій громадянського суспільства, включаючи вдосконалення нормативно-правових актів, що сприяють їх розвитку;
- забезпечення ефективних процедур участі громадськості у формуванні та реалізації державної, регіональної політики та вирішенні місцевих питань;

- стимулювання участі організацій громадянського суспільства в соціально-економічному розвитку України шляхом створення умов для надання соціальних послуг;
- створення сприятливих умов для міжсекторальної співпраці через розвиток і реалізацію громадських ініціатив за участю представників громадських організацій» [16].

Окрім цього, певні аспекти розвитку громадянського суспільства знайшли своє відображення в таких програмних та планових документах, як: «Національна стратегія у сфері прав людини», «Державна стратегія регіонального розвитку на 2021-2027 роки», а також «Концепція розвитку громадянської освіти в Україні» [43;44].

Постанова Кабінету Міністрів України «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики визначає основні вимоги щодо організації консультацій з громадськістю органами виконавчої влади» [41]. Цим документом затверджено порядок проведення таких консультацій з метою залучення громадян до управління державними справами, забезпечення їх доступу до інформації про діяльність органів виконавчої влади, а також підвищення прозорості та відкритості цих органів. Консультації сприяють встановленню системного діалогу між владою та інститутами громадянського суспільства, покращенню якості прийняття рішень та створенню умов для активної участі громадян у розробці цих рішень.

У постанові також зазначено, що ініціаторами консультацій можуть бути і громадські організації. Перелік питань для обговорення не є обмеженим, а самі консультації можуть проводитись у різних формах, таких як публічні обговорення, вивчення думок громадських інституцій або електронні консультації.

Також важливим аспектом взаємодії між органами влади та громадськими організаціями є обмін інформацією, зокрема через механізми доступу до публічної інформації, що регулюється Законом України «Про інформацію» [48], «Про доступ до публічної інформації» [40] та «Про

звернення громадян» [47]. Перший закон визначає загальні положення щодо інформаційно-комунікаційної діяльності, а два інших регламентують процедури подання запитів на інформацію та отримання відповідей. Ці акти гарантують права громадських організацій на доступ до інформації, її обмін та подачу пропозицій для покращення діяльності органів публічної влади.

Конкретні заходи для забезпечення доступу до публічної інформації органами влади та місцевого самоврядування визначені Указом Президента України «Питання забезпечення органами виконавчої влади доступу до публічної інформації» [23].

Міжнародні нормативно-правові акти, зокрема Європейська Хартія місцевого самоврядування [15], також регулюють питання участі громадян та громадських організацій у взаємодії з публічними органами.

Сьогодні важливим напрямом організації взаємодії є впровадження технологій smart-суспільства та електронного врядування. Вони стають ключовими інструментами модернізації публічного сектору та покращення ефективності взаємодії з громадськістю. До основних аспектів відносяться: електронне врядування та адміністративні послуги, що полегшують процес отримання послуг громадянами та бізнесом, а також заходи для покращення якості адміністративних послуг через інформаційні механізми та державні портали. Впровадження аналітичних систем для виявлення підозрілих транзакцій може також допомогти у боротьбі з корупцією та оптимізації управлінських процесів.

Вказане дозволяє зробити висновок про те, що на законодавчому рівні на даний час створені умови для ефективної взаємодії між державним сектором та громадянським суспільством. Законодавчі акти визначають різні форми взаємодії, зокрема:

- збори, що включають зустрічі громад, обговорення важливих питань та прийняття рішень.
- громадська ініціатива, коли громадяни пропонують проекти або дії для вирішення проблем у суспільстві.

- петиції, що реалізуються через звернення громадян до органів влади.
- діалогові форми участі, такі як конференції, фокус-групи, симпозіуми та інші, що створюють можливості для обміну думками.

Громадянське суспільство відіграє активну роль у процесах політичної демократизації та зміцнення правової держави. Воно також сприяє забезпеченню матеріальної та духовної незалежності особи від держави, захищаючи як індивідуальні, так і колективні інтереси. Важливим аспектом є взаємодія між органами місцевого самоврядування та організаціями громадянського суспільства.

Протягом останніх двох десятиліть були виявлені значні недоліки в законодавчому регулюванні правового статусу громадських організацій, серед яких:

- відсутність права у юридичних осіб бути засновниками громадських організацій і неможливість створення спільних об'єднань фізичних і юридичних осіб;
- розподіл громадських організацій за територіальним принципом на міжнародні, всеукраїнські та місцеві, що обмежувало їх діяльність за межами території реєстрації;
- обмеження прав громадських об'єднань лише на захист інтересів своїх членів, що фактично унеможливило захист прав інших громадян і перешкоджало розвитку правозахисного руху;
- складна і тривала процедура подвійної реєстрації громадських організацій.

Ці проблеми були частково враховані при прийнятті Закону України «Про громадські об'єднання» в 2012 році.

Співпраця органів влади та організацій громадянського суспільства у країнах, які переживають перехідний період, часто стикається з труднощами. Основними формами взаємодії є:

- участь громадських організацій у розробці та обговоренні нормативно-правових актів, що стосуються соціально-економічного розвитку та прав людини;
- громадський контроль за діяльністю органів виконавчої влади, зокрема через моніторинг та оцінку ефективності рішень;
- надання громадським організаціям соціальних послуг згідно з угодами з державними органами;
- створення спільних консультативних органів для врахування громадської думки при формуванні державної політики;
- проведення моніторингу громадської думки органами виконавчої влади.

Консультативно-дорадчі органи сприяють прозорості діяльності місцевих органів влади та зміцненню демократичних процесів у суспільстві. Створення таких органів разом із

проведенням опитувань громадської думки допомагає більш ефективно вирішувати актуальні питання громади.

Одним з основних завдань демократизації українського суспільства є розбудова ефективної системи взаємодії між владою та громадськими інститутами. Успішна державна політика повинна ґрунтуватися на надійних каналах комунікації між органами влади та громадськістю.

У контексті європейської інтеграції важливим завданням є створення ефективної співпраці між органами місцевого самоврядування та громадянським суспільством на рівні територіальних громад. Сучасна система місцевого самоврядування, що відповідає демократичним стандартам, неможлива без належної співпраці з громадським середовищем.

Проблема фінансування залишається гострою. Більшість громадських організацій покладаються на благодійні та бюджетні кошти, які не завжди розподіляються справедливо. Постійний пошук фінансування змушує організації співпрацювати з бізнесом і владою, що може призвести до втрати їх незалежності.

Загалом, громадські організації в Україні мають обмежений вплив на національні політичні процеси. Влада залишається закритою до зовнішніх рекомендацій, але громадські організації можуть впливати на формування громадської думки та ставлення до соціальних проблем.

Взаємодія між владою та громадянським суспільством на місцевому рівні ускладнюється через політичне використання громадських організацій, створення імітаційних ініціатив, обмежені фінансові та кадрові ресурси, а також ігнорування громадської думки при прийнятті рішень.

Загалом, взаємодію між органами публічної влади та громадськими організаціями можна розглядати як процес формування публічного діалогу на різних рівнях управління та налагодження комунікації в рамках участі громадських організацій у політико-правовому житті держави.

РОЗДІЛ 2.

АНАЛІЗ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ З ГРОМАДСЬКИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ В ПИТАННЯХ СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

2.1. Організаційне забезпечення взаємодії органу місцевого самоврядування з громадськими організаціями в питаннях соціального розвитку територіальної громади

Аналіз взаємодії органу місцевого самоврядування з громадськими організаціями в питаннях соціального розвитку територіальної громади проведемо на прикладі діяльності Комунальної установи Тернопільської обласної ради «Центр аналітично-методичного та матеріально-технічного забезпечення розвитку освітніх закладів області» (КУТОР).

Ця установа створена рішенням сесії Тернопільської обласної ради з метою «реалізації законодавства України у сфері соціального розвитку закладів та установ освіти Тернопільської області, забезпечення їх стабільної фінансово-господарської, навчально-методичної діяльності» [24].

КУТОР є установою Тернопільської обласної ради, яка «забезпечує організаційний та методичний супровід, матеріально-технічну підтримку розвитку освітніх закладів Тернопільської області, проводить моніторинг та аналіз стану розвитку, а також розробляє рекомендації для вдосконалення матеріально-технічної бази освітньої системи області».

Вказана установа є об'єктом спільної власності територіальних громад сіл, селищ, міст Тернопільської області. Вона утворена на основі майна, що належить спільній власності територіальних громад сіл, селищ, міст Тернопільської області. Її власником, засновником і органом управління установою є Тернопільська обласна рада.

У процесі діяльності установа з однієї сторони підпорядковується, звітує та контролюється Тернопільською обласною радою, а з іншої – у сфері

освіти підпорядковується управлінню освіти і науки Тернопільської ОВА, відповідно до чинного законодавства.

Метою діяльності досліджуваної установи є, в першу чергу, досягнення соціальних цілей.

Нормами чинного законодавства забороняється розподіл доходів або частини доходів установи серед засновників, працівників установи (за винятком виплат заробітної плати та нарахувань єдиного соціального внеску), членів органів управління та інших осіб, пов'язаних з ними.

Важливо відзначити, що «в умовах реформування загальної середньої освіти, що провадиться Міністерством освіти і науки України, важливо сприяти різнобічному розвитку, соціалізації особистості, а також формуванню якісно нових компетентностей у сучасних школярів» [22]. За цих умов тісна співпраця досліджуваної Установи та навчальних закладів повинна сприяти ефективному втіленню освітньої політики та підвищенню якості освітніх послуг на теренах Тернопільської області!

У своїй діяльності установа дотримується Конституції України, чинного законодавства та нормативно-правових актів України, а також наказів і інструкцій Міністерства освіти і науки України, рішень Тернопільської обласної ради, розпоряджень голови Тернопільської обласної ради, наказів начальника управління освіти і науки Тернопільської обласної державної адміністрації та статуту.

Взаємодія цієї публічної установи з іншими організаціями базується на таких принципах, як:

- гуманізму,
- демократизму,
- системного підходу, гнучкості
- прогностичності

Також ці принципи домінують в ході взаємодії КУТОР також і з педагогічними та керівними кадрами, «господарсько-адміністративним персоналом та спрямована на систему неперервного і тривалого спостереження,

контролю, аналізу й оцінювання стану освіти Тернопільської області, а також прогнозування на підставі отриманих об'єктивних даних динаміки та основних тенденцій її розвитку» [32].

Метою діяльності установи є «сприяння функціонуванню і розвитку системи освіти Тернопільської області шляхом зміцнення матеріально-технічної бази та навчально-методичного забезпечення закладів освіти Тернопільщини» [23].

Установа створена з метою впровадження законодавства України в галузі соціального розвитку навчальних закладів та установ освіти Тернопільської області, а також для забезпечення стабільної фінансово-господарської та навчально-методичної діяльності цих закладів. Завдання діяльності КУТОР наведено на рис.2.1.

сприяння функціонуванню і розвитку системи освіти Тернопільської області шляхом зміцнення матеріально-технічної бази та навчально-методичного забезпечення закладів освіти Тернопільщини

Надання навчально - методичної допомоги комунальним закладам та установам освіти Тернопільської області

Участь у підготовці прогнозних та статистичних матеріалів з питань розвитку дошкільної, загальної середньої, позашкільної, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої, вищої та післядипломної освіти; у підготовці аналітичних та статистичних матеріалів за підсумками роботи закладів Тернопільської області; розробці та виконанні обласних освітніх програм.

Збір, участь у розробці та узагальненні пропозицій щодо встановлення розмірів бюджетних призначень загального та спеціального фондів на утримання закладів і установ освіти Тернопільської області.

Збір, участь у перевірці правильності складання розрахунків до кошторисів в розрізі кодів економічної класифікації видатків за загальним та спеціальним фондом в закладах і установах освіти Тернопільської області.

Збір, узагальнення та аналіз економічно обґрунтованих бюджетних запитів, проектів кошторисів по закладах і установах освіти Тернопільської області.

Контроль та узагальнення інформації про стан інженерних мереж в установах і закладах освіти Тернопільської області: газових, водопровідних, каналізаційних, електричних, опалювальних, ведення обліку технічного стану будівель та споруд, що знаходяться на балансі установ освіти Тернопільської області.

Формування планів будівництва, реконструкції, капітального і поточного ремонту закладів і установ освіти Тернопільської області за рахунок коштів передбачених кошторисом доходів і витрат. Підготовка переліку об'єктів, які потребують невідкладного ремонту в освітніх закладах Тернопільської області, з виїздом на місця та їх обстеженням.

Координація діяльності технічного нагляду за капітальним ремонтом і реконструкцією об'єктів, контроль річних обсягів капітальних ремонтів у освітніх закладах і установах Тернопільської області.

Рис.2.1. Мета і завдання КУТОР

КУТОР виконує у процесі діяльності певні функції, перелік яких наведено на рис.2.2.

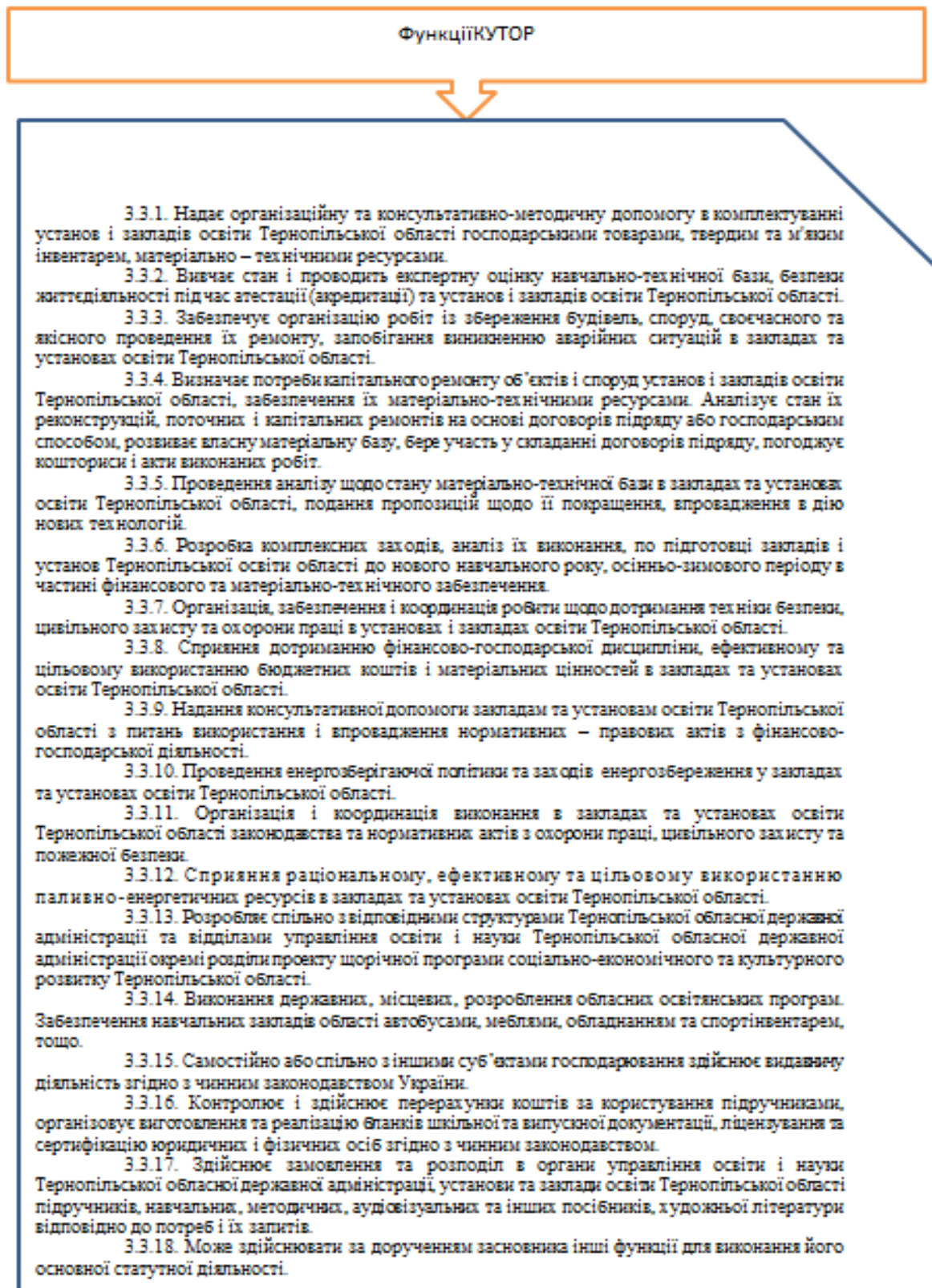

Рис.2.2. Функції КУТОР

У процесі діяльності КУТОР використовує такі форми взаємодії, як:

- надання консультативної допомоги з питань бухгалтерського обліку, фінансової, бюджетної звітності та планування закладам і установам освіти Тернопільської області;

- «проведення міжнародних науково-методичних семінарів, нарад, конференцій, виставок, презентацій тощо. Організація обміну та взаємного стажування працівників освітніх закладів у міжнародних науково-методичних заходах;

- участь та проведення семінарів, конференцій, «круглих столів» та інших заходів покликаних сприяти обміном досвідом з питань реформування установ і закладів освіти Тернопільської області.

- організація та проведення освітніх та просвітницьких заходів» [16].

Управління установою здійснюється Тернопільською обласною радою, яка є її засновником.

Поточне керівництво установою здійснює директор, який призначається і звільняється рішенням Тернопільської обласної ради відповідно до чинного законодавства України та відповідних рішень ради. Умови найму, права, обов'язки та відповідальність директора регулюються контрактом. Він підпорядкований, підзвітний та підконтрольний Тернопільській обласній раді. Може брати відпустку за погодженням з головою обласної ради та інформує про це управління освіти і науки обласної адміністрації. Директор самостійно вирішує питання діяльності установи, за винятком тих, що віднесені до компетенції засновника. «Організовує роботу установи відповідно до нормативно-правових актів і несе відповідальність за її діяльність. Відповідає за виконання фінансового плану та плану розвитку, результативність діяльності, якість послуг та використання майна установи. Забезпечує ефективне використання та збереження майна установи. Видає накази,

розпорядження та інші акти, обов'язкові для працівників установи. Забезпечує контроль за веденням документації» [23].

Структурно КУТОР складається із таких структурних підрозділів, як: «відділ енергозбереження, технічного нагляду та охорони праці, відділ моніторингу та фінансово-господарського забезпечення, відділ інноваційних освітніх проектів та міжнародного співробітництва» [32].

До основних форм взаємодії КУТОР з громадськістю щодо соціального розвитку територіальної громади можна віднести такі:

- звернення громадян – пропозиції, зауваження, заяви та скарги, які подаються у письмовому або усному вигляді.
- місцеві ініціативи – можливість громадян звертатися до депутатів місцевих рад для висвітлення проблем та вираження позиції місцевої влади з питань соціального розвитку.
- залучення громадських організацій до вирішення місцевих питань через підтримку їхніх проектів та ініціатив.
- проведення брифінгів і прес-конференцій для інформування населення.
- випуск і поширення інформаційних матеріалів: бюлетенів, прес-релізів, оглядів, експрес-інформації тощо.
- публікація статей та підготовка теле- і радіопередач для більш широкого інформування громадськості.
- створення архівів інформації про діяльність органів місцевого самоврядування з метою забезпечення прозорості.
- організація інтерв'ю з представниками місцевої влади для прямого спілкування з громадянами.

2.2. Аналіз стейкхолдерської взаємодії при формуванні політики у сфері освіти

Проблема якості освітніх послуг залишається надзвичайно актуальною, оскільки вона виступає як ціль. Досягнення високих стандартів

якості освіти можливе лише за умови ефективної співпраці всіх учасників формування публічної політики у цій сфері.

Актуальність цього питання вимагає ретельного аналізу ролі стейкхолдерів у процесі розробки та впровадження політики в сфері освіти. Аналіз має враховувати існуючі проблеми інституційного забезпечення.

Ефективна взаємодія із зацікавленими сторонами є важливим чинником у підвищенні рівня функціонування системи освіти. Чітке визначення основних груп стейкхолдерів дозволяє врахувати їхні цілі та роль у формуванні публічної політики.

Громадські організації відіграють ключову роль у просуванні громадських ініціатив, проведенні інформаційних кампаній і забезпеченні участі громадян у формуванні політики.

Кожна група стейкхолдерів має свої специфічні інтереси й потреби, які необхідно враховувати в процесі розробки політики у сфері освіти. Деталізована інформація про інтереси кожної групи та їхні цілі наведена в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Стейкхолдери у сфері освіти

Стейкхолдер		Основна функція
Державні органи влади	Міністерство освіти і науки (МОН)	<p>Формування та реалізація державної політики у сферах освіти і науки, а також нагляду за діяльністю суб'єктів освітньої діяльності, що передбачає, крім іншого:</p> <ul style="list-style-type: none"> – розроблення і реалізацію стратегічних документів, державних цільових програм, методичних рекомендацій, умов прийому та діяльності для навчальних закладів; – статистичне та нормативно-правове, кадрове забезпечення, формування засад державного контролю за системою освіти; – вплив на процедуру державного фінансування системи освіти; – міжнародне співробітництво у сфері освіти і науки
	ВРУ, КМУ, інші відомства	– визначення та реалізацію державної політики у сфері освіти
	Державна служба зайнятості	<ul style="list-style-type: none"> – створення умов та розроблення напрямів підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації безробітних відповідно до потреб ринку праці, зокрема професійного навчання; – аналізування та прогнозування попиту та пропозиції на робочу силу через облік вакантних посад підприємств, установ та організацій
	Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти (НАЗЯВО)	<ul style="list-style-type: none"> – забезпечення зовнішніх та внутрішніх систем забезпечення якості освітніх послуг, розроблення відповідних стандартів та критеріїв; – формування політики визнання якості наукових результатів, підтриманням принципу доброчесності, атестації наукових співробітників та акредитації вчених рад

Стейкхолдер		Основна функція
	Органи місцевого самоврядування	– підтримання реалізації державної політики у сфері освіти та науки на відповідній території, забезпечення її якості та доступності підтриманням та розвитком освітньої інфраструктури тощо
Постачальники	Навчальні заклади	– формування людського капіталу розвитку знань та здібностей студентів, аспірантів, педагогічних і наукових працівників у межах власного закладу; – підтримання науково-інноваційної діяльності закладу через мікрогранти, нагороди тощо; – вивчення потреб держави та ринку праці для формування списку затребуваних спеціальностей; – сприяння працевлаштуванню випускників
Співробітники	Науково-педагогічні співробітники навчального закладу	– виконання освітньої програми для формування стійких та актуальних знань і здібностей у здобувачів освіти; – постійне підвищення власних професійних та педагогічних компетентностей і додержання академічної доброчесності
Користувачі	Абітурієнти (резиденти / нерезиденти)	– виявлення потреб стосовно окремих спеціальностей у навчальних закладах, завдяки цьому формується попит на ринку освітніх послуг; – стимулювання закладів для проведення різних освітніх заходів для населення, в умовах конкуренції закладів освіти
	Здобувачі освіти (студенти, аспіранти)	– виконання навчального плану та розвиток інтелектуальних і творчих здібностей, додержуючись норм та правил внутрішнього розпорядку закладу освіти
Споживачі	Випускники	– зворотний зв'язок для покращання освітнього процесу в навчальному закладі з урахування власного досвіду; – формування висококваліфікованого людського капіталу держави
	Роботодавці в країні	– надання робочих місць випускникам навчальних закладів та іншому працездатному населенню в межах країни; – формування державного замовлення на підготовку фахівців, науково-педагогічних та робітничих кадрів; – презентація вакантних місць, організація стажувань або практики студентів на підприємствах для покращання та знаходження майбутніх перспективних кадрів
Зовнішні	Міжнародні фонди та організації	– допомога на рівні держави в розробленні стратегій модернізації національних систем освіти впровадженням освітніх програм, ініціювання обговорення та вирішення нагальних проблем
	Засоби масової інформації (вітчизняні та іноземні)	– оприлюднення та надання відкритого доступу до документів державного прогнозування та стратегічного планування розвитку освіти та зайнятості на власних офіційних вебсайтах; – допомога різним службам та окремим інституціям в інформуванні населення з питань освіти, соціального захисту населення на випадок безробіття, міграції тощо

Різні стейкхолдери по-різному впливають на функціонування закладу освіти. Для наочного представлення цього впливу пропонується створити матрицю взаємодії із зацікавленими сторонами, де основними критеріями оцінки є вектори «якість» і «взаємодія».

Під час класифікації стейкхолдерів можна виділити такі групи:

Пасивні та дискреційні стейкхолдери знаходяться в зоні трансформації взаємодії. Для ефективної співпраці з цією групою важливо регулярно аналізувати та враховувати їхні змінені вимоги й очікування.

Залежні, вимогливі та домінуючі стейкхолдери розташовуються в зоні управління якістю діяльності закладу освіти. Налагоджена взаємодія та ефективна комунікація з ними можуть значно покращити якість надання освітніх послуг.

Стейкхолдери, які забезпечують контроль, відносяться до категорій небезпечного чи визначного типу.

Для пасивних і дискреційних стейкхолдерів слід систематично здійснювати моніторинг їхніх змінених потреб. Щодо домінуючих стейкхолдерів, які мають значний вплив, але низьку інтенсивність взаємодії, достатньо забезпечувати їх офіційною інформацією.

Результати класифікації стейкхолдерів за критерієм «якість-вплив» подані у вигляді матриці (рис. 2.4), де кожному квадранту відповідає порядковий номер стейкхолдерів із табл. 2.4

Таблиця 2.3

Основні стейкхолдери та їхні ціннісні орієнтири щодо формування публічної політики у сфері освіти

Вплив на якість 	1 – домінуючий сфера управління	5– небезпечний сфера контролю	7 – визначний сфера контролю
	2 – пасивний, 3 – дискреційний сфера трансформації	6 – залежний сфера управління	4 – вимогливий сфера управління
якість- взаємодія 	Інтенсивність взаємодії стейкхолдера із освітнім закладом		

Рис. 2.4. Матриця взаємодії КУТОР

Примітка. Адаптовано автором на основі [4;9]

Створення такої матриці дасть змогу не лише ефективно виявляти та враховувати очікування стейкхолдерів, а й підвищити загальну якість роботи закладів освіти. Вона може стати основою для систематичного аналізу та вдосконалення взаємодії з різними групами зацікавлених сторін, що забезпечить покращення якості послуг і підвищення рівня їх задоволеності. Важливо зосередитися на специфічних особливостях кожного стейкхолдера, адаптуючи стратегії співпраці до їхніх унікальних потреб і очікувань.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНУ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ З ГРОМАДСЬКИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ В ПИТАННЯХ СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

3.1. Розвиток соціального партнерства як форми взаємодії ОМС і громадянського суспільства в питаннях соціального розвитку територіальної громади

Соціальне партнерство відіграє ключову роль у покращенні соціально-економічного стану територіальних громад області. Його впровадження сприяє зростанню зайнятості, підвищенню заробітної плати, зменшенню рівня безробіття та зниженню бідності. Окрім цього, соціальне партнерство створює сприятливі умови для розвитку підприємницької діяльності та залучення інвестицій.

Оцінювати успішність реалізації проектів у рамках соціального партнерства можна за кількістю виконаних ініціатив у сфері соціальної інфраструктури та за їх якісними й кількісними показниками.

Для ефективної реалізації потенціалу соціального партнерства в напрямку співпраці органів влади та бізнесу задля розвитку громад пропонуються такі кроки:

Створення умов для розвитку бізнесу. Це включає зниження податкового тиску та посилення боротьби з корупцією, що формує сприятливий бізнес-клімат. Результатом стане легалізація економічної діяльності та активна участь бізнесу у фінансуванні соціальних проектів.

Розвиток соціальної інфраструктури. Пріоритетом має бути створення безбар'єрного середовища для людей з інвалідністю та інших уразливих груп. Інклюзивні підходи сприятимуть рівності можливостей і соціальній інтеграції.

Зміцнення співпраці між організаціями. Взаємодія державних і недержавних структур дозволить ефективно надавати адресну допомогу,

раціонально використовувати ресурси та уникати високих витрат на інноваційні рішення.

Оптимізація місцевої політики. Варто активізувати підтримку ініціатив соціального партнерства з боку органів влади через створення сприятливого правового середовища. При цьому важливо враховувати вплив змін політики на діяльність партнерств.

Такий комплексний підхід сприятиме повному розкриттю потенціалу соціального партнерства у розвитку територіальних громад.

Запровадження зазначених заходів сприятиме зростанню соціально-економічного розвитку громад, стимулюючи економічне зростання, забезпечуючи соціальну стабільність та залучаючи всіх зацікавлених сторін до вирішення спільних завдань. На сьогодні одним із напрямків соціального партнерства є розвиток соціального підприємництва — форми бізнесу, яка об'єднує комерційні, соціальні та екологічні аспекти. Соціальні підприємці вирішують актуальні соціальні або екологічні проблеми своїх громад, прагнучи досягти одночасно економічного та соціального результату за рахунок прибутку від своєї діяльності.

Попри те, що в Україні соціальне підприємництво ще не має чіткого законодавчого визначення

і спеціальних нормативних актів, певні правові основи для його створення вже існують. Зокрема, стаття 14-1 Закону України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні» передбачає податкові пільги для підприємств, заснованих громадськими організаціями або особами з інвалідністю.

Закон України «Про соціальні послуги» визначає недержавні організації як потенційних постачальників соціальних послуг (стаття 14) та забезпечує механізми для їх залучення до цієї діяльності. Він також встановлює критерії, за якими недержавні організації можуть отримати статус постачальників соціальних послуг (стаття 16), відкриваючи можливості для активної участі в наданні соціальних послуг. Закон спрямований на

профілактику складних життєвих ситуацій, подолання кризових обставин та мінімізацію їх наслідків, орієнтуючись на

індивідуальні потреби вразливих груп населення або осіб, які опинилися в складних умовах.

Документ також регламентує перелік основних соціальних послуг, які мають забезпечуватися органами місцевої влади, і визначає поняття «система надання соціальних послуг». Ця система включає органи, що формують політику у сфері соціального захисту, постачальників і отримувачів послуг, а також професійні об'єднання працівників і волонтерів. Кожна соціальна послуга матиме свій затверджений стандарт, який встановлюється Міністерством соціальної політики, забезпечуючи єдині принципи її надання.

3.2. Використання технологій краудфандингу у процесі взаємодії КУТОР у процесі взаємодії із іншими сьейкхолдерами у сфері освіти

У ситуації обмежених фінансових ресурсів і постійного дефіциту бюджету медичної галузі, важливим напрямом співпраці органів публічної влади, медичних установ і громадських організацій є пошук нових джерел фінансування. Діджиталізація суспільного життя створює умови для використання сучасних фінансових інструментів, зокрема таких як краудсорсинг та краудфандинг, які ефективно застосовуються у взаємодії між КУТОР та громадськими інститутами. Вони дозволяють вирішувати низку важливих завдань, зокрема залучення громадян до управлінських процесів, участь у створенні важливих проєктів, виявлення талановитих осіб та груп, підвищення лояльності до публічних органів, створення гнучких комунікацій та покращення конкурентоспроможності територій.

Краудсорсинг здійснюється через соціальні мережі або спеціалізовані онлайн-платформи, що дозволяють залучати інвестиції для регіонального розвитку, розробки соціально-економічних стратегій і створення нових робочих місць. Ця технологія має велике значення для реалізації соціально важливих ініціатив.

Для органів публічної влади краудсорсинг є інструментом через онлайн-платформи, що стимулює активний діалог, розширює участь громадян у процесах управління та покращує якість життя. Громадяни та громадські організації можуть швидко реагувати на соціально-економічні проблеми і пропонувати нові рішення.

Краудфандинг є формою фінансування, коли громадяни об'єднують свої кошти через спеціалізовані платформи для підтримки проєктів, стартапів та інновацій. Цей метод є сучасним і практичним інструментом фінансування. У випадку КУТОР використання краудфандингу передбачає об'єднання зусиль зацікавлених осіб через Інтернет-платформи для залучення фінансів, надаючи детальний опис проєкту або потреби у фінансуванні. Цей процес є доступним як для інвесторів, так і для реципієнтів, що забезпечує прозорість та переваги для всіх учасників. Краудфандингові платформи є спеціалізованими онлайн-ресурсами, що дають змогу збирати, обробляти, зберігати та передавати великі обсяги фінансів і даних від інвесторів, виконуючи роль посередника між ними та розробниками проєктів при укладанні угод. До найбільших таких платформ належать «Kickstarter», «IndieGoGo», «Boomerang», «RocketHub», «ArtistShare» та інші.

Ці платформи можуть включати попередню перевірку проєктів, що подаються на конкурс, відсіюючи сумнівні варіанти, або ж діяти виключно як майданчик для налагодження контактів між компаніями та інвесторами. Існують також платформи, які є єдиними власниками частки інвесторів у профінансованих підприємствах.

Краудфандинг може бути різних типів: з фінансовою або нефінансовою винагородою, а також краудінвестингом, де основною характеристикою є отримання фінансової винагороди інвесторами в обмін на підтримку проектів.

Для органів місцевого самоврядування в Україні краудфандинг є новим механізмом залучення коштів, який зазвичай реалізується через інтернет. Як ініціатори проектів або програм, органи місцевого самоврядування, що бажають залучити фінансування від громадян та бізнесу, можуть використовувати вже популярні краудфандингові платформи або створити власні онлайн-ресурси для громади. В залежності від конкретної ініціативи, потенційними інвесторами можуть бути лише мешканці громади або всі бажаючі, що визначатиме вибір краудфандингової платформи.

Як ініціатор проекту, орган місцевого самоврядування несе відповідальність за проведення краудфандингової кампанії, що включає вибір проекту, перевірку його відповідності стратегії розвитку громади, планування ресурсів, визначення типу краудфандингу, вибір платформи та розробку і впровадження комунікаційного плану для залучення інвесторів. Важливо зазначити, що особи або організації, які фінансують проект, не стають співвласниками його кінцевого результату.

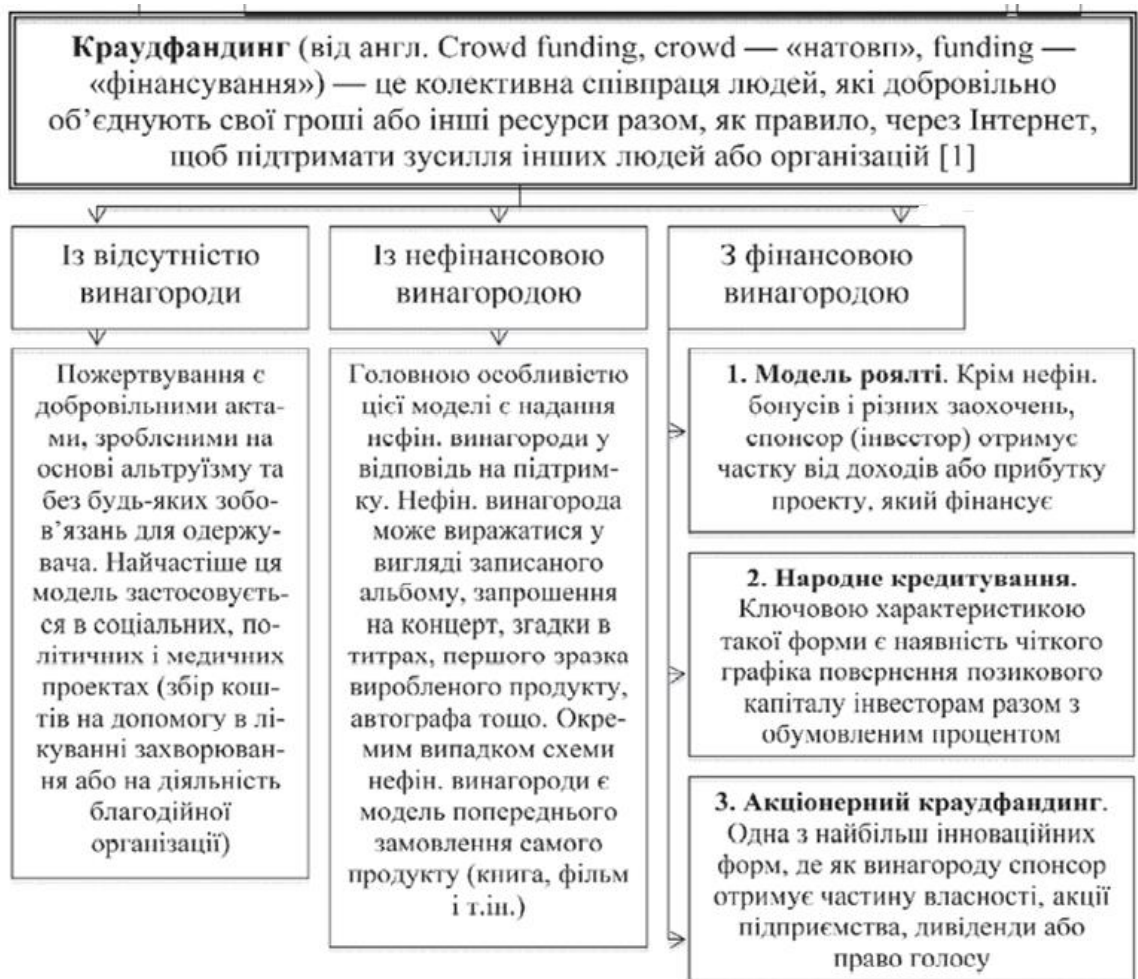

Рис.3.3. Види краудфандингу у фінансуванні проектів закладами освіти та громадськості

Примітка. Адаптовано автором на основі [12].

Платформа KickStarter, яка почала свою діяльність у 2009 році, станом на 2022 рік успішно профінансувала 218 561 проект у різних категоріях та країнах світу. Інша міжнародна платформа, Indiegogo, заснована в 2008 році, орієнтована на підтримку інновацій у таких сферах, як освіта, охорона здоров'я, фітнес, харчування, подорожі, енергетика, зелені технології, а також громадські та неприбуткові проекти. На цій платформі є можливість безкоштовного розміщення соціально значущих проектів, спрямованих на вирішення суспільних проблем.

Першою українською цифровою краудфандинговою платформою стала «Спільнокошт», запущена в 2012 році. З 2016 року з'являються нові локальні та

тематичні платформи, такі як «Моє Місто» та платформа для освітніх проєктів «GO Fund». Українські краудфандингові платформи здебільшого орієнтовані на місцевий ринок і здобувають популярність у різних сферах суспільного життя. Найбільші з них наведені в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2

Найбільш поширені вітчизняні краудфандингові платформи

№ з/п	Назва	Опис платформи
1.	Моє місто	локальна краудфандингова платформа, яка була створена в Одесі у серпні 2015 року, для покращення рівня життя громадян та реалізації місцевих соціальних проєктів у таких містах, як Харків, Одеса, Дніпро. За час свого функціонування на платформі було зібрано понад 3,5 млн. грн. та успішно профінансовано 101 проєкт.
2.	Спільнокошт	є однією з найбільш успішних краудфандингових платформ в Україні, яка була створена у 2012 році онлайн-майданчиком biggggidea.com. з метою обміну ідеями між ініціативними людьми, власне тому й називається «Big Idea». На платформі розміщують проєкти у сфері охорони здоров'я, освіти, літератури, спорту, музики, науки, професійних подорожей та журналістики.
3.	dobro.ua	2011 році було створено Міжнародний Благодійний Фонд «Українська Біржа Благодійності», який у 2020 року здійснив повне оновлення найбільшої благодійної он-лайн-платформи України, яка стала називатися dobro.ua. На платформі протягом тривалих років роботи було зібрано близько 449 млн. грн. та підтримано майже 6 000 проєктів.
4.	GoFundEd	створений громадською організацією Центр інноваційної освіти «Про. Світ». Платформа створена для реалізації освітніх ідей. Авторами проєктів здебільшого виступають вчителі, учні та громадські активісти. GoFundEd з 2016 року надає шкільним командам менторську підтримку та супровід у впровадженні проєктів у школах, навчає співпраці, комунікації та прозорому фандрейзингу.
5.	Komubook	перша українська платформа краудпаблішингу, яка працює за принципом винагороди за внесок.
6.	Na-Starte	платформа створена одеською ІТ-компанією. Почала працювати з 1 лютого 2014 року. Її головною метою є розвиток культурних ідей та інновацій в Україні. На сьогодні налічується понад сотні проєктів, які були запуснені на цій платформі, 15% із яких знайшли необхідні кошти, зібравши до 100 тисяч гривень.
7.	RazomGo	відносно нова платформа, яка була створена у 2018 році для залучення фінансування проєктів у різних сферах: освіта, спорт та здоров'я, мистецтво, ігри, дизайн тощо. Також дана платформа пропонує пройти спеціальне навчання, яке містить чек-листи і покрокові інструкції стосовно запуску проєкту та підтримку від куратора, який підкаже та допоможе виконати все якісно.
8.	StartEra	інноваційна краудфандингова платформа для розміщення й просування творчих, соціальних і технологічних проєктів, а також громадських ініціатив за фінансової підтримки тих, хто вболіває за розвиток і реалізацію інноваційних проєктів. Засновники: Національний університет «Львівська політехніка, Lviv Startup School, медіа-хаб «Твоє Місто».

Примітка. Узагальнено на основі [35-41].

Варто зазначити, що краудфандингові платформи можна використовувати як для алокації фінансових ресурсів із зовнішніх джерел фінансування, так і для перевірки бізнес-ідеї на життєздатність та затребуваність на ринку. Також розміщення ідеї на таких платформах дозволяє вийти на іноземні ринки та може бути додатковим джерелом отримання додаткового доходу для реалізації проекту. Від 24 лютого 2022р. використання краудфандингових платформ в Україні набуває популярності, на яких проводиться збір коштів на фінансування проектів, спрямованих на подолання наслідків військових дій в Україні, в тому числі на допомогу військовим та мирним громадянам, які постраждали. Для участі у проекті потрібно подати заявку на платформі.

Залежно від цілі, на досягнення якої збирають кошти, орган місцевого самоврядування може використовувати такі види краудфандингу: проектний краудфандинг – спрямований на реалізацію визначеного проекту або вирішення окремого завдання програми; інституційний краудфандинг – збір коштів здійснюється з метою постійної підтримки певної інституції, організації чи ініціативи; спільнотний краудфандинг – передбачає об'єднання (формальне або неформальне) людей як співінвесторів проекту на одразовій або постійній основі. Алгоритм впровадження на рис.3.4

АЛГОРИТМ ВПРОВАДЖЕННЯ

Рис. 3.4. Алгоритм впровадження краудфандингу

Особливостями краудфандингу, які характеризують його відмінність від інших, схожих інструментів акумулювання фінансових ресурсів (зокрема, самооподаткування), є: цільовий характер збору коштів; прозорість процесу

збору; добровільність внесення коштів та суми внеску; чітко встановлені часові межі

Таким чином, використання технологій краудфандингу можуть виступати інструментами отримання додаткових ресурсів КУТОР для реалізації проектів спільно із інститутами громадянського суспільства для отримання соціального ефекту.

ВИСНОВКИ

Відправним пунктом у цьому процесі можна розглядати активну участь громадянського суспільства у прийнятті рішень, що забезпечує представлення й врахування інтересів різних соціальних груп. Водночас співпраця місцевого самоврядування і громадськості включає механізми прозорості, моніторингу й контролю за діяльністю органів влади. Така взаємодія дозволяє не тільки виявляти актуальні проблеми, але й слугувати ОМС про реальні потреби громади. Крім того, це сприяє розв'язанню конфліктів і створенню сприятливих умов для конструктивного діалогу. Формування механізмів співпраці між органами влади та громадськими організаціями є складним завданням, яке вимагає детального аналізу специфіки взаємодії та потенційних проблемних аспектів, які можуть призводити до конфліктів. Для досягнення ефективної співпраці на взаємовигідних умовах необхідно створити дієві механізми, що забезпечать врахування інтересів і потреб усіх сторін.

Специфіка форм та методів взаємодії ОМС і громадських організацій залежить від сфери їх розвитку. Оскільки інститути громадянського суспільства діють у таких сферах, як економіка, політика, соціальні питання та екологія, їхні завдання та цілі різняться, а взаємодія в кожному конкретному випадку має свої особливості.

Аналіз взаємодії органу місцевого самоврядування з громадськими організаціями в питаннях соціального розвитку територіальної громади проведемо на прикладі діяльності Комунальної установи Тернопільської обласної ради «Центр аналітично-методичного та матеріально-технічного забезпечення розвитку освітніх закладів області».

Соціальне партнерство відіграє ключову роль у покращенні соціально-економічного стану територіальних громад області. Його впровадження сприяє зростанню зайнятості, підвищенню заробітної плати, зменшенню рівня безробіття та зниженню бідності. Окрім цього, соціальне партнерство створює сприятливі умови для розвитку підприємницької діяльності та залучення інвестицій.

У ситуації обмежених фінансових ресурсів і постійного дефіциту бюджету медичної галузі, важливим напрямом співпраці органів публічної влади, медичних установ і громадських організацій є пошук нових джерел фінансування. Діджиталізація суспільного життя створює умови для використання сучасних фінансових інструментів, зокрема таких як краудсорсинг та краудфандинг, які ефективно застосовуються у взаємодії між КУТОР та громадськими інститутами.